

Medica Jadertina – 55 godina časopisa

Medica Jadertina – 55 years of the journal

Neven Skitarelić, Robert Nezirović, Jakov Mihanović, Nataša Skitarelić, Željko Čulina*

Sažetak

Časopis Medica Jadertina medicinski je znanstveno - stručni časopis Opće bolnice Zadar, čiji je prvi broj otisnut 1969. godine, prije 55 godina. Jedan je od najstarijih medicinskih časopisa u Republici Hrvatskoj.

Potkraj šezdesetih godina prošlog stoljeća javila se ideja da tadašnji razvoj bolnice slijedi i unaprijeđenje znanstveno – stručne misli. Od 1987. godine časopis je dvojezičan, te se u njemu objavljuju članci na hrvatskom i engleskom jeziku, ovisno o izboru autora. Time je postignuta bolja vidljivost časopisa i u međunarodnoj znanstvenoj zajednici. Također, časopis je, uz hrvatske, postao otvoren i za strane autore. Tijekom Domovinskog rata časopis nije prestao izlaziti unatoč brutalnom razaranju grada i okolice, te ratnim stradanjima.

Medica Jadertina je više puta mijenjala format i naslovnu stranicu, te cjelokupan grafički izgled. Od 2002. godine časopis počinje izlaziti u formatu A4 i s novim dizajnom naslovnice. Time je grafičko oblikovanje i uređivanje usklađeno s međunarodnim pravilima. Od 2002. godine svi radovi objavljeni u časopisu Medica Jadertina citirani su u cijelosti u bazi Scopus u kojoj je časopis indeksiran i danas.

Od 2006. godine Medica Jadertina u cijelosti je vidljiva na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa HRČAK. Tako je časopis među čitaocima dobio bolju vidljivost i dostupnost, kako u tiskanom, tako i u elektroničkom obliku.

Ključne riječi: biomedicina i zdravstvo, znanstveni časopisi, Medica Jadertina

Summary

Medica Jadertina is a medical, scientific, and professional journal of Zadar General Hospital. Its first issue was pressed in 1969, 55 years ago, making it one of the oldest medical journals in Croatia.

At the end of the sixties of the last century, there was an idea that the improvement of scientific and professional thought should accompany the development of the hospital. Since 1987, the journal has been bilingual, with articles published in Croatian or English. This has also improved the journal's visibility in the international scientific community. The journal has also become open to Croatian and foreign authors. During the Croatian War of Independence, the journal did not cease publishing despite the brutal destruction of the city and its surroundings and the war atrocities.

Medica Jadertina has repeatedly changed its format, cover page, and overall graphic appearance. Since 2002, the magazine has been published in A4 format with a new cover design. Thus, the journal's graphic design and editing were harmonized with the International Committee of Medical Journal Editors' Recommendations. Since 2002, all manuscripts published in Medica Jadertina are cited entirely in the Scopus database.

Since 2006, Medica Jadertina has provided open access through the Portal of Croatian scientific and professional journals (HRČAK). Thus, the magazine has increased its visibility among readers in paper and electronic forms.

Keywords: biomedicine and health care, scientific journals, Medica Jadertina

Med Jad 2024;54(2):71-76

***Opća bolnica Zadar** (prof.dr.sc. Neven Skitarelić, dr.med., Robert Nezirović, prof., doc.dr.sc. Jakov Mihanović, dr.med., izv.prof.dr.sc. Nataša Skitarelić, dr.med., Željko Čulina, dr.med.); **Odjel za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru** (prof.dr.sc. Neven Skitarelić, dr.med., doc.dr.sc. Jakov Mihanović, dr.med., izv.prof.dr.sc. Nataša Skitarelić, dr.med.)

Adresa za dopisivanje / *Corresponding address:* Nataša Skitarelić, Odjel za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru, Hrvatska E-mail: naskitarelic@unizd.hr

Primljeno/Received 2024-05-02; Ispravljeno/Revised 2024-05-07; Prihvaćeno/Accepted 2024-05-08

Uvod

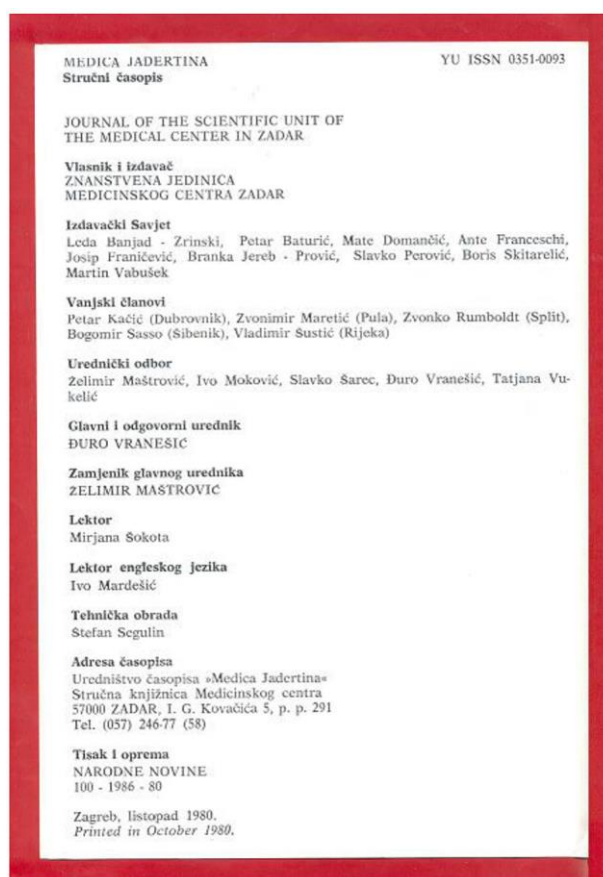
Medica Jadertina medicinski je znanstveno - stručni časopis Opće bolnice Zadar, čiji je prvi broj otisnut prije 55 godina - 1969. godine. Ova vrijedna godišnjica prilika je za kratki osvrt na prošlost i razvoj ovoga časopisa. Od prvoga broja, tiskanog u lipnju 1969. godine objavljena su 133 sveska sa znanstvenim i stručnim radovima, te brojnim radovima s medicinskih skupova objavljenim u suplementima ovoga časopisa. Medica Jadertina jedna je od najstarijih medicinskih periodičkih publikacija u Republici Hrvatskoj.

Povijesni pregled

Zadarska bolnica ima dugu tradiciju rada, od 1887.godine. Grad Zadar je nakon Drugog svjetskog rata bio opustošen, a bolnica u cijelosti devastirana nakon odlaska talijanske vojske.¹ Rad bolnice započeo je odmah nakon oslobođenja grada 1944. godine u improviziranim uvjetima rada.¹ Slijedile su godine kadrovske ekipiranja i opremanja bolnice potrebnom medicinskom opremom. Potkraj šezdesetih godina prošloga stoljeća javila se ideja i potreba da tadašnji razvoj bolnice slijedi i unaprjeđenje znanstveno – stručne misli. Stoga tadašnji djelatnici bolnice 1969. godine pokreću vlastiti medicinski časopis zadarske medicine - Medica Jadertina. Tadašnji Medicinski centar Zadar, osnovan 1962. godine (danas Opća bolnica Zadar), bio je osnivač, vlasnik i nakladnik časopisa, a to je ostao i tijekom svih ovih godina, sve do današnjih dana. U prvom Uredničkom odboru bili su prim. Roman Jelić, dr.med., prim. Vladimir Matanić, dr.med., Julijan Padelin, dr.med., prim. Martin Vabušek, dr.med., Prosper Salamunić, dr.med. i dr.sc. Slavko Perović, dr.med. Tadašnja koncepcija časopisa temeljila se na poticanju medicinskog razvoja i napretku medicinske misli „uz neprestano uspoređivanje i prihvaćanje kritičkih primjedbi na razini medicinske zajednice“ tadašnje države.² Taj osnovni koncept održao se tijekom 55 godina izlaska časopisa, s time da je Medica Jadertina tijekom godina postala i međunarodno prepoznatljiva.

Od 1969. do 1976.godine časopis izlazi redovito u četiri godišnja broja ili dva dvobroja. Od broja 1-2 iz 1975. godine sažetak članaka, osim na hrvatskom jeziku, prilaže se i na engleskom jeziku, s obzirom na to da se do tada autorima ostavljala mogućnost prijevoda sažetka na jedan od svjetskih jezika - engleski, njemački ili francuski. U razdoblju od 1976. do 1978. godine časopis izlazi s poteškoćama, prvenstveno zbog problema s financiranjem

časopisa.³ Stoga je od 1979. godine uređivanje i financiranje časopisa povjereno Znanstvenoj jedinici Medicinskog centra Zadar, osnovanoj 1977. godine.⁴ Nakon toga Medica Jadertina nastavlja redovito izlaziti bez financijskih poteškoća. Na slici 1. prvoga broja časopisa iz 1980. godine prikazani su podaci o vlasniku i izdavaču, članovima Izdavačkog savjeta, Uredničkog odbora, glavnom i odgovornom uredniku, te uredniku časopisa.

Slika 1. Na slici prvog broja časopisa iz 1980.godine prikazani su podaci o vlasniku i izdavaču časopisa, članovima Izdavačkog savjeta, Uredničkog odbora, glavnom i odgovornom uredniku časopisa, te uredniku časopisa.

Figure 1 The picture of the first issue of the journal from 1980 shows information about the owner and publisher of the journal, the members of the Publishing Council, Editorial Board, editor in chief and the editor of the journal.

Od 1986. godine časopis izlazi s novim dizajnom naslovnice. Objavljeni radovi redovito se klasificiraju i lektoriraju, te se literatura citira prema Vancouverskoj nomenklaturi.⁵

Od 1987.godine časopis je dvojezičan, te se objavljuju članci na hrvatskom i engleskom jeziku, ovisno o izboru autora. Time je postignuta bolja

vidljivost časopisa, osobito u međunarodnoj znanstvenoj zajednici. Također, časopis je, uz hrvatske, postao otvoren i za strane autore. Takva praksa uređivanja nastavljena je i do danas. Tako je tijekom zadnjih pet godina objavljeno preko 70 radova na engleskom jeziku. Od toga broja trećinu radova su objavila 63 strana autora.

Prateći izlaženje i uređivanje *Medice Jadertine* u kontinuitetu, medicinska sekundarna publikacija *Excerpta Medica* uvrstila je 1989. godine časopis u popis svojih indeksiranih publikacija, isključivo za farmakološke članke. Temeljem takve uređivačke politike *Medica Jadertina* 1994. godine ulazi i u medicinsku bazu podataka EMBASE.⁶

Tijekom Domovinskog rata *Medica Jadertina* nije prestala izlaziti unatoč brutalnom razaranju grada i okolice, te ratnim stradanjima, kako civilnog stanovništva Zadra, tako i njegovih branitelja. U prve dvije, najteže godine ratnih razaranja 1991. i 1992. godine, časopis je izišao u jednom svesku – četverobroju, za svaku od spomenutih godina. U broju 1–4 za 1991. godinu, tadašnji glavni urednik dr.sc. Marko Mustać, dr.med., napisao je prigodni uvodnik u kojem u sažetom obraćanju čitateljima, daje osvrt na ratna stradanja, kojima su podvrgnuti grad Zadar, njegovi stanovnici i tada malobrojni branitelji. Osobito se osvrće na barbarsko uništavanje Zadra, materijalnih dobara, sakralnih spomenika i kulturnih institucija.⁷ U teškoj situaciji našla se u to vrijeme i bolnica u Zadru. Bolnica je pogođena artiljerijskim projektilima u više navrata, a najveće njezino stradanje dogodilo se 5. listopada 1991. godine kada je izravno pogođen Odjel pedijatrije u kojem je bio smješten veći dio bolnice i gotovo svi ranjenici (Slika 2). U toj zgradi odvijale su se sve aktivnosti vezane uz zbrinjavanje ranjenih i oboljelih, kako civilnih, tako i vojnih osoba.⁸

Slika 2. Tijekom Domovinskog rata, 1991. godine topničkom vatrom pogođen je Odjel pedijatrije Opće bolnice Zadar.

Figure 2 During the Croatian War of Independence in 1991, the Department of Pediatrics of Zadar General Hospital was hit by artillery fire.

Od 2002. godine *Medica Jadertina* počinje izlaziti u formatu A4 i s novim dizajnom naslovnice. Time je grafičko oblikovanje i uređivanje časopisa usklađeno s međunarodnim pravilima. Od 2002. godine svi članci objavljeni u *Medici Jadertini* citirani su u cijelosti u bazi Scopus (EMBASE/Excerpta Medica)⁹ u kojoj je časopis indeksiran i danas.

Od 2006. godine *Medica Jadertina* je citirana, a publicirani članci u cijelosti se objavljuju na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa HRČAK. Time je časopis među čitateljima dobio bolju vidljivost i dostupnost, kako u tiskanom, tako i u elektroničkom obliku.

Od 2021. godine časopis izlazi u četiri pojedinačna broja godišnje, uz jedan do dva tematska suplementa godišnje u kojima se objavljuju isključivo kongresni radovi.

Od 2022. godine *Medica Jadertina* povezana je s registracijskom agencijom Crossref, otvorenom neprofitnom digitalnom organizacijom koja prati globalnu znanstveno-istraživačku zajednicu.

Od 2024. godine časopis je indeksiran i u bazi Sherpa Romeo.

Urednička struktura

Tijekom duljeg razdoblja izlaženja *Medica Jadertina* je, uz glavnog i odgovornog urednika, imala i jednog do dva urednika koji su aktivno sudjelovali u uređivanju svakog broja časopisa. Časopis ima i Urednički odbor, te Savjet časopisa. Od 2021. godine broj članova u Uredničkom odboru je stalan i čini ga 12 članova, od kojih je trenutno 10 u znanstvenonastavnim zvanjima, od docenta do redovitog profesora u trajnom zvanju. Savjet časopisa čini 16 članova, uglavnom bivših članova Uredničkog odbora. Tijekom proteklih 55 godina časopis je uređivalo šest glavnih i odgovornih urednika s kojima je na uređivanju tijekom svih tih godina surađivalo šest urednika. U Tablici 1. prikazan je popis glavnih i odgovornih urednika, te urednika, prema vremenskim razdobljima uređivanja časopisa. Među glavnim i odgovornim urednicima osobito treba istaknuti mr.sc. Tatjanu Vukelić-Baturiće, dr.med.. Naime, ona je bila urednica *Medice Jadertine* od 1986. do 1994. godine, a nakon toga, gotovo punih 20 godina, od 2001. do 2021. godine, i glavna i odgovorna urednica. Svojim dugogodišnjim predanim radom dala je nemjerljiv obol razvoju časopisa.

Tablica 1 . Glavni i odgovorni urednici i urednici *Medice Jadertine* tijekom 55 godina izlaženja
 Table 1 *Editors in chief and editors of the Medica Jadertina during the 55 years of journal publication*

Glavni urednici / urednici* Editors in chief/Editors*	Razdoblje uredništva (godine) Editorial period (years)	
prim. Đuro Vranešić, dr.med. – glavni urednik/ <i>editor in chief</i> <i>prim. mr.sc. Želimir Maštrović, dr.med. - urednik/editor</i>	1969.-1980.	prvi urednik časopisa/ <i>the first editor of the journal</i>
prof.dr.sc. Slavko Perović, dr.med. - glavni urednik/ <i>editor in chief</i> <i>prim. mr.sc. Želimir Maštrović, dr.med. – urednik/editor</i>	1981.-1985.	redovito izlaženje/ <i>regular publication</i>
dr.sc. Marko Mustać, dr.med. - glavni urednik/ <i>editor in chief</i> <i>mr.sc. Tatjana Vukelić-Baturić, dr.med.- urednik/editor</i> <i>Stjepan Barbarić, dr.med. – urednik/editor</i>	1986.-1994. 1986.–1994. 1991.-1994.	Excerpta Medica - farmakološki članci/ <i>pharmacological articles</i> EMBASE
prim. Josip Dujella, dr.med. – glavni urednik/ <i>editor in chief</i>	1995.-2000.	redovito izlaženje/ <i>regular publication</i>
mr.sc. Tatjana Vukelić-Baturić, dr.med. - glavni urednik/ <i>editor in chief</i> <i>prof.prim.dr.sc. Neven Skitarelić, dr.med. – urednik/editor</i>	2001.-2021. 2014.- 2021.	Scopus (EM) - svi objavljeni članci/ <i>all published articles</i> HRČAK
prof.dr.sc. Neven Skitarelić, dr.med. - glavni urednik/ <i>editor in chief</i> <i>doc.dr.sc. Jakov Mihanović, dr.med. – urednik/editor</i> <i>izv.prof.dr.sc. Nataša Skitarelić, dr.med.- urednik/editor</i>	2021. - 2024. - 2024. -	Crossref Sherpa Romeo

*Od 1995. - 2013.god. časopis nije imao urednika, već samo glavnog i odgovornog urednika.

*From 1995 - 2013 the journal did not have an editor, but only the editor in chief.

Tematska područja

Časopis *Medica Jadertina* objavljuje znanstvene i stručne članke iz znanstvenog područja biomedicine i zdravstva. To se prvenstveno odnosi na polje kliničkih medicinskih znanosti, a potom i na polje javnoga zdravstva i zdravstvene zaštite te, polje temeljnih medicinskih znanosti. Časopis objavljuje uvodnike, izvorne znanstvene, stručne članke, prethodna priopćenja, pregledne članke, prikaze bolesnika, izlaganja sa znanstvenih skupova i druge priloge iz kliničkih i temeljnih medicinskih znanosti na hrvatskom ili engleskom jeziku.

Većinu tiskanih članaka čine radovi iz kliničke medicine. Značajan je broj članaka vezan uz onkološke bolesnike, ali i bolesnike s kardiovaskularnim bolestima, što su i dominantna oboljenja u Republici Hrvatskoj. Uz to, među

objavljenim člancima sve više ih je o novim dijagnostičkim postupcima, novim terapijskim pristupima u različitim bolestima, te radovi proizašli iz različitih epidemioloških studija.

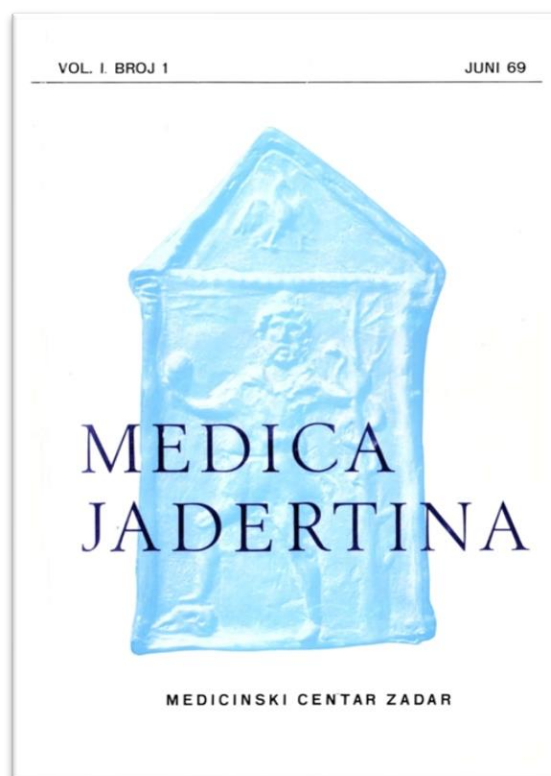
Dvije velike i značajne zdravstvene teme koje su obilježile ove prostore tijekom proteklih godina, časopis je popratio sa znatnim brojem objavljenih članaka. To su članci iz ratne medicine, odnosno teme iz Domovinskog rata. Tijekom godina objavljeno je 15 takvih članaka. Druga značajna tema je pandemija COVID-19 o kojoj je objavljeno 15 članaka. Značajno je napomenuti da je u *Medici Jadertini* objavljen prvi članak u jednom hrvatskom časopisu o COVID-19 pandemiji, 2020. godine.¹⁰ Prema podacima objavljenim u bazi Google Scholar rad je do sada u literaturi citiran 69 puta.

Ono o čemu se možda nije dovoljno pisalo, a trebalo je, staleške su teme i problemi. U tom dijelu *Medica*

Jadertina zaostaje za svjetskim časopisima. Cijenjeni nacionalni časopisi poput British Medical Journal¹¹, The Lancet¹² ili JAMA¹³ danas prepoznaju svoju važnu ulogu u definiranju i pozicioniranju liječničkog staleža u društvu. U sljedećim godinama Urednički odbor će nastojati toj temi posvetiti značajniju pažnju.

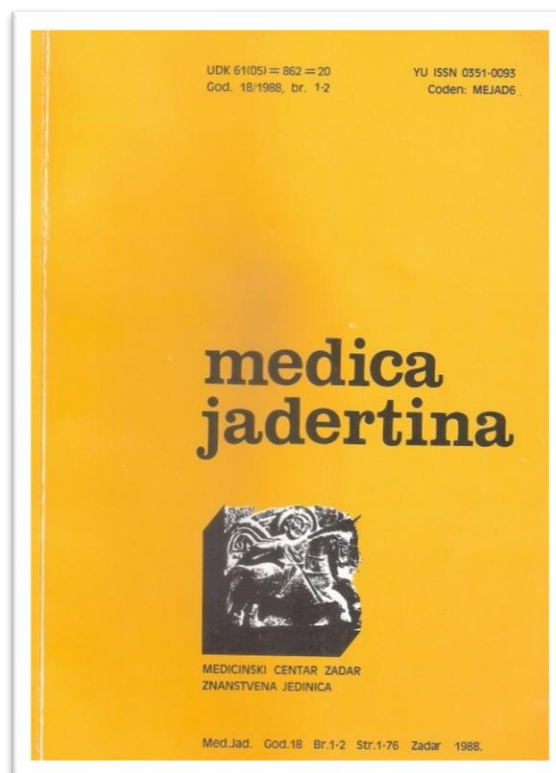
Grafički dizajn

Tijekom svoga postojanja Medica Jadertina je više puta mijenjala format i naslovnu stranicu, odnosno cjelokupni grafički izgled časopisa. Grafičko oblikovanje svakog časopisa, osim estetske važnosti i vizualne komunikacije koju pruža čitateljima, pokazuje i senzibilitet vremena, u kojem časopis nastaje. Vizualna izražavanja časopisa i njihov dizajn predmet su zanimanja i znanstveno – stručnih časopisa.¹⁴ Naslovna stranica je najvažniji element komunikacije samog časopisa jer ostvaruje prvi kontakt s čitateljem. Osnovna ideja grafičkog dizajna časopisa je vizualno privući čitatelja, te da mu ponudi kvalitetne i zanimljive medicinske sadržaje. Medica Jadertina je tijekom 55 godina imala tri naslovnice i tiskana je u dva formata. Prva dva formata časopisa bila su istih dimenzija 17×24 cm. Prvi grafički dizajn na naslovnici iz 1969.godine prikazuje helenističko–egipatsko božanstvo Serapisa, boga plodnosti i ozdravljenja, čiji je kalup pronađen u iskopinama rimskog Zadra i čuva se u Arheološkom muzeju u Zadru. Serapis u ruci drži štap na kojem je omotana zmija, inače znak liječništva (Slika 3.). Božanstvo je prikazano plavom slikom na bijeloj podlozi. Drugi grafički oblik naslovnice potječe iz 1986. godine i prikazuje Sv. Krševana, jednog od četiri sveca zaštitnika grada Zadra. Sv. Krševan prikazan je na žutoj podlozi naslovnice (Slika 4.). Tekst naslovnice napisan je crnim slovima na žutoj podlozi. Format časopisa ostao je isti kao i tijekom ranijih izdanja. Od 2002. godine časopis počinje izlaziti u većem, A4 formatu (30×21 cm) i s novim dizajnom naslovnice. Na naslovnici je prikazan motiv sheme mikroskopske slike mikroorganizama plavom bojom na bijeloj podlozi, a iznad slike je srebrnom bojom u obrisima prikazan Sv. Krševan (Slika 5.). Srebrna boja se od antičkih vremena povezuje s liječništvom, s obzirom na to da ta boja simbolizira čistoću i zaštitu, a takve boje su instrumenti i posude koje se koriste u liječenju. Naziv časopisa napisan je crnim slovima na bijeloj podlozi, što odgovara slovima na prvom grafičkom dizajnu časopisa iz 1969. godine. Ovom promjenom formata časopisa grafičko oblikovanje i uređivanje usklađeno je s međunarodnim pravilima. Takav dizajn naslovnice i časopisa održao se i do danas.

Slika 3. Naslovnica prvog broja Medice Jadertine iz lipnja 1969.godine.

Figure 3 The cover of the first issue of Medica Jadertina from June 1969

Slika 4. Naslovnica Medice Jadertine iz 1988.godine.
Figure 4 The cover of the first issue of Medica Jadertina from 1988

Slika 5. Naslovnica Medice Jadertine iz 2002.godine koja se zadržala do danas.

Figure 5 The cover of Medica Jadertina from 2002, which has remained to this day.

Zaključak

Pedeset i peta obljetnica medicinskog časopisa Medice Jadertine važna je za Opću bolnicu Zadar kao osnivača, vlasnika i nakladnika časopisa, za grad Zadar, ali je i od nacionalnog značenja. Naime, Medica Jadertina spada u najstarije medicinske časopise u Republici Hrvatskoj s neprekinutim izlaženjem od prvog broja objavljenog u lipnju 1969. godine. Indeksiranjem časopisa u najvećoj svjetskoj bazi znanstvenih časopisa Scopus, Medica Jadertina prerasla je isključivo nacionalne okvire. Sve veći broj članaka autora iz stranih zemalja, ali i stalni porast citiranosti radova tiskanih u Medici Jadertini, govore tome u prilog.

Bogata tradicija zadarskog zdravstva i duga povijest grada Zadra, koja je dala istaknute znanstvenike i pisce, temelj su i obveza budućim generacijama liječnika da nastave tim putem i da dalje razvijaju ovaj časopis koji traje već 55 godina.

Zahvala: Autori ovoga rada zahvaljuju gosp. Predragu Jeličiću na dugogodišnjem predanom radu

u Znanstvenoj jedinici Opće bolnice Zadar i grafičkom uređivanju časopisa Medica Jadertina.

Literatura

1. Jelić R. Razvoj zdravstva u Zadru do 1918. U: Jelić R: Zdravstvo u Zadru i njegovu području, Zadar: Narodni list, 1978.
2. Uredništvo Medice Jadertine. Uvodna riječ. Med Jad 1969; 1: 5-6
3. Vranešić Đ. Riječ uredništva. Med Jad 1979;8:5.
4. Josip Franičević. Znanstvena jedinica. U: Josip Dujella, ur. Stota obljetnica pokrajinske bolnice u Zadru 1887-1987. Zadar: Medicinski centar Zadar, 1987; 161-164.
5. Uredništvo Medice Jadertine. Riječ uredništva. Med Jad 1986;16:5.
6. Mustać M. Uvodnik. Med Jad 1994;24(1-4):7.
7. Mustać M. Uvodnik. Med Jad 1991;21(1-4):7.
8. Skitarelić Ne, Nezirović R, Skitarelić Na. Pregled povijesti zadarskog zdravstva. Radovi zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 2016;58:469-496.
9. Vukelić Baturić T. Uz 40-u obljetnicu tiskanja Medice Jadertine. Med Jad 2009;39:59-60.
10. Skitarelić Ne, Dželalija B, Skitarelić Na. Covid-19 pandemija: kratki pregled dosadašnjih spoznaja. Med Jad 2020;50:5-8.
11. Attoe C, Matei R, Thompson L, Teoh K, Cross S, Cox T. Returning to clinical work and doctors' personal, social and organisational needs: a systematic review. BMJ Open 2022;12 e053798.
12. Nelson R. Tackling violence against health - care workers. The Lancet 2014;383:1373-1374. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(14\)60658-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(14)60658-9)
13. Ninan JR, Cohen IG, Adashi EY. State Approach to Stopping Violence Against Health Care Workers. JAMA 2024;331(10):825-826.
14. Brkić Midžić S, Fatović Ferenčić S. Vizualni identitet Liječničkog vjesnika od osnutka 1877. godine do danas. Liječ Vjesn 2022;144:173-189.